

UZMANĪBU – AZBESTS! BĪSTAMS VESELĪBAI!

Kas ir azbests?

Azbests ir šķiedrveida silikātu minerāls, kam piemīt unikālas īpašības: mehāniska izturība un elastība, termiska noturība, labas siltumizolācijas spējas un izturība pret ķīmisko vielu iedarbību. **Tomēr azbests ir ļoti kaitīgs veselībai – tas izraisa ļaundabīgus audzējus!**

Kā azbests ietekmē veselību?

Nonākot plaušās, azbesta šķiedras traumē plaušu audus un izraisa patoloģisku šūnu veidošanos (radot audzēja attīstības risku). Cilvēkam, atrodoties vidē, kurā ir azbesta šķiedras, un tās ieelpojot, var attīstīties dažādas azbesta izraisītas slimības:

- azbestoze – viena no t. s. silikozēm – slimībām, kad plaušās veidojas saistaudi, kuru dēļ samazinās plaušu elpošanas funkcija un cilvēks cieš no elpošanas mazspējas;
- ļaundabīgs plaušu audzējs – plaušu vēzis;
- mezotelioma – ļaundabīgs audzējs, kas veidojas plaušu vai vēdera dobuma apvalkā (pleirā).

Kur var atrasties azbests?

Pateicoties savām īpašībām (ugunsizturībai, ķīmiskai izturībai), azbests tika plaši izmantots dažādām vajadzībām, un tas joprojām daudz kur ir atrodams. Azbests nav bīstams, ja tas ir saistītā veidā un tā šķiedras nevar nokļūt gaisā. Tomēr, ja šādi azbestu saturoši materiāli tiek mehāniski bojāti vai tiek pārvietoti, azbesta šķiedras var nokļūt gaisā, radot risku cilvēku veselībai.

Latvijā azbests visbiežāk sastopams:

- jumta šiferi (līdz 2000. gadam ražotais šiferis satur azbesta cementu, kura sastāvā ir azbesta šķiedras);
- termoizolācijas materiālos (plāksnēs, auklās, cauruļu un apkures katlu izolācijā u. c.);
- celtniecības materiālos (azbesta cementa caurulēs, azbesta kartonā, plāksnēs, flīzēs u. c.);
- automobiļu un dažādu industriālu iekārtu bremžu uzlikās, sajūgos u. c.;
- vecos mājāsaimniecības priekšmetos (gludekļos, tosteros u. c.).

Kādas prasības jāievēro darbā ar azbestu?

Ņemot vērā azbesta kaitīgo iedarbību, darbam ar azbestu saturošiem materiāliem visās Eiropas valstīs, tai skaitā arī Latvijā, ir noteiktas stingras prasības (tās nosaka ES Direktīva 2009/148/EC), kas iekļautas MK noteikumos Nr. 852 "Darba aizsardzības prasības darbā ar azbestu" (pieņemti 12.10.2004., spēkā no 16.10.2004.).

PIRMS DARBA UZSĀKŠANAS

- jāveic darba vietu, kurās varētu atrasties azbestu saturoši materiāli, inventarizācija, apzinot gan to veidu, daudzumu un stāvokli (piemēram, vai materiāli ir noslēgtā vietā un nebojāti, vai arī var izdalīties gaisā), gan atrašanās vietu un demontāžas nepieciešamību.
- jāveic darba vides riska novērtējums darbiem, kuru laikā iespējama azbesta šķiedru nokļūšana gaisā (piemēram, siltumizolācijas materiālu vai jumta šifera demontāžas), un jāizstrādā azbestu saturošo materiālu demontāžas plāns, konkrēti identificējot materiālus un atsevišķas vietas, kurās varētu būt azbestu saturoši materiāli, kā arī detalizēti izstrādājot plānu, kā tieši notiks to demontāža.
- jāapmāca un jāinformē nodarbinātie – gan par azbesta šķiedru iespējamo ietekmi uz veselību, gan par darba veikšanas kārtību un paņēmieniem (nodrošinot arī praktisku apmācību), gan par nepieciešamajiem individuālās aizsardzības līdzekļiem un pareizu to lietošanu.
- **par paredzamajiem darbiem jāinformē Valsts darba inspekcija (iesniedzot noteikta satūra paziņojumu).**

DARBU VEIKŠANAS LAIKĀ

- Jāizvēlas piemērotākais darba organizācijas veids (atbilstoši azbesta šķiedru koncentrācijai). Jebkurā gadījumā darba vietas ir jānorobežo, veidojot norobežotu vai, nepieciešamības gadījumā, hermētiski noslēgtu zonu. Darbi jāveic tā, lai azbestu saturošie putekļi nenokļūtu darba vidē un neizplatītos ārpus tās. Jāizvieto drošības zīmes (brīdinošs uzraksts un piktogramma ar azbesta apzīmējumu "a").
- Darbu veikšanas laikā darba vides gaisā jāveic azbesta šķiedru ekspozīcijas mērījumi (tie nedrīkst pārsniegt arodekspozīcijas robežvērtību – 0,1 šķiedru/cm³). Beidzot demontāžas darbu, jāveic azbesta šķiedru noteikšana arī ārpus darba vides.
- Jālieto atbilstoši individuālās aizsardzības līdzekļi – preputekļu maska ar P3 filtru un aizsargapģērbs.

PĒC DARBA VEIKŠANAS

- Pabeidzot darbu, darba vieta ir jāattīra, lietojot speciālus rūpnieciskos putekļusūcējus (ar HEPA filtru).
- Azbestu saturošie atkritumi ir jāievieto polipropilēna vai polietilēna maisos, kas marķēti ar pazišanas zīmi "Azbests", un jānogādā speciālos bīstamo atkritumu poligonos, kuriem ir atļauja šādu atkritumu apsaimniekošanai.
- Lietotais darba apģērbs un individuālie aizsardzības līdzekļi pēc lietošanas jānodod kopā ar azbestu saturošajiem atkritumiem.

**Informācija par azbestu un citiem ar darba aizsardzību saistītiem
jautājumiem – www.stradavesels.lv**